

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad ca. licarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhhoz, 1895. márczius 6-án.)

Előfizetési árak: 1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor. Egyes szám ára 10 fill.	Felelős szerkesztő: BILKEI FERENC.	Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este. Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér. Egyes számok kaphatók: a dohánytűrésdékben.
--	--	--

A székesfehérvári cukorgyár.

Közli Erekly Károly.

Öméltsága Gróf Zichy János ur kitüntette a Fejérmegyei Naplóban közölt tanulmányomat, melyben a vármegye földbirtokosait intenzívebb gazdálkodásra hívtam fel, azzal, hogy f. hó 6-án ugyanebben a lapban hasonló értelemben intézett felhívást Fejérmegye földbirtokosaihoz. Zichy gróf ur magas koncepciójú felhívásában különösen a keményítő- és a cukorgyár eszméjét hangsúlyozta mint legéletképesebb mezőgazdasági vállalatokat, s mivel éppen az idén Székesfehérvárot energiás mozgalom indult meg egy cukorgyár létesítése ügyében, Zichy János gróf ur általános megjegyzéseire hozzáfűzöm azt a konkrét tényszerűségeket, a melynek alapján én, — a siker reményével — egy székesfehérvári cukorgyár megalapításához hozzáfogtam. Gondolatmenetem sorrendjében először a cukorgyár mezőgazdasági és műszaki bázisára mulatok rá, azután pedig a gyárnak a mai cukor kereskedelmi konjunkturákkal való összefüggését ismertetem.

A mai nyerscukorgyárak organizációja oly annyira fejlett, hogy azon újítani vajmi keveset lehet s ha valamely cukorgyár üzemét olcsóbbá akarja tenni, azt csak azáltal érheti el, hogy a termelőképeséget növeli s így a termelés régie kiadásait nagyobb mennyiségre osztja szét. A cukorgyárban, a melyik naponként 2000 méter. répát dolgoz fel, a répa métermázsánkénti kiadása 1 kor. 30 fillér, míg a cukorgyárban, a melyik naponként 10.000 métermázsza répát dolgoz fel, csak 50 fillér. Természetes tehát, hogy mikor új cukorgyár épül, akkor a vállalkozó igyekszik mindig annyi répát biztosítani, hogy naponként legalább is 10.000 métermázsza azaz 100 vaggon répát dolgozhasson fel. A fejérmegyei földek katasztrális hullján megterem középértékben 150—160 métermázsza cukorrépa, tehát ha a cukorgyár 90 napos campagne alatt 900 ezer métermázsza répát dolgoz fel, akkor ezen mennyiség megteremtéséhez körülbelül 6000 kat. hold föld szükséges.

Kérdés: képes-e Fejérmegye évenként ezt a mennyiséget megteremni? A tények azt mondják: igen. Fejérmegyének van 500 ezer kat. hold első osztályú szántóföldje, a melyekből 400 ezer hold alkalmas cukorrépa termelésre, tehát Fejérmegye termő talajának gyerekjáték ez a 6000 kat. hold répatermés. Különben be is bizonyítom, hogy amit mondok, tapasztalásból mondom és szembe állítom Csehország répatermelését Fejérmegye répatermelésével. Csehország (50 ezer quadratban) 12-szer akkora, mint Fejérmegye (4156 quadratkilométer) de 50-szer annyi cukorrépa termel, mint Fejérmegyének a Székesfehérvári cukorgyár számára termelni kellene. Ha Fejérmegye hasonló arányokban akarna répát termelni mint Csehország, akkor évenként 27 ezer kat. holdon termelhetne, mert Csehország évenként 300 ezer kat. hold répát ültet.

Fejérmegye minden vidékén termelnek a földbirtokosok már ma is cukorrépa, de mivel a cukorgyárak messze vannak, nem élvezhetik azoknak a jótékony hatását, s így a jelenlegi cukorrépa termelés még csak 3—4 ezer kat. hold. Épüljön azonban Székesfehérvárot egy cukorgyár, biztos vagyok benne, hogy akkor mindig több, különösen kis répatermelő fog ajánlkozni, mint kellene. Ugy, hogy a gazdasági viszonyok Fejérmegyében egy cukorgyár megalapításához tökéletesen érettek.

Fejérmegyében régóta él már a vágy, hogy itt cukorgyár létesüljön. A dunántúli cukorgyárak mindannyian messzeesnek Székesfehérvártól. Kaposvár, Sárvár, Czenk és Ács messze vannak s a mellett összes répaszükségletük nem köt le több földet évenként 22—25 ezer kat. holdnál és ez a kis terület az egész Dunántúltra oszlik szét.

A mi a répa minőségét illeti, Fejérmegye cukorrépája elsőosztályú nyersanyag. Gyakori eset, hogy száz métermázsza répából 16—17 métermázsza (88%) nyers cukrot lehet produkálni, mert a répa 18% cukrot tartalmaz. Fejérmegye csapadéka évenként 700 mm. s a talajkülönbözöt is oly nedvűs, hogy racionális gazdálkodás mellett Fejérmegye minden tekintetben elsőrendű cukorrépa termel.

A mi a gyár viszonyait és elhelyezését illeti, arra vonatkozólag az én nézetem az, hogy a cukorgyár Fejérmegye érdekeinek akkor felel meg legjobban, ha Székesfehérvárot épül meg. Természetesen a sárvári cukorgyár így esik Fejérmegye első osztályú répatermésétől, de ehhez a földbirtokosoknak semmi közük sincs.

Székesfehérvár a megye centrumában fekszik s az a 400 kilométer vasúti hálózat, a mely Fejérmegye területén fekszik, e városban csomósodik össze s a vasúti amugy is oly kedvezően jönnek össze, hogy a székesfehérvári cukorgyár Tolna- és Veszprémmegyéek földbirtokosainak a répatermését is absorbeálhatja. Becslésem szerint a Székesfehérvárot összefutó vasúttal 800 ezer hold elsőosztályú földet vonnak Székesfehérvár hatásterületébe.

A műszaki feltételek is kedvezők Székesfehérvárot. A Kalló-malom táján másfél kilométer hosszú normális nyomtávú iparvágány segélyvel a cukorgyárat össze lehet kapcsolni a déli vasút szőnyi vonalával. A Gaja-patak vize egy a gyártáshoz mint a kazánüzemhez föltétlenül alkalmas és elegendő is. Ha a répa métermázsánként 800 liter vizet használ el a gyár, akkor naponként 8000 köbméter, azaz másodpercenként körülbelül 100 liter viz szükséges, a mit a Gaja patak szeptembertől decemberegig becsült mérések alapján minden kétséget kizárólag megad. A szennyvizek elvezetése sem ütközik nehézségbe, mert veszélyesebb természetű szennyvizeket le lehet vezetni a meglévő, de jelenleg elzárt árkon keresztül a Hosszúhíd csatornába, a melyik a várostól meglehetősen nagy távolságban folyik el. Azok, a kik a Duna mellett szeretnének cukorgyárat építeni, abban a téves nézetben élnek, hogy a nagy víz mellett a gyártás műszaki viszonyai kedvezőbbek. Nem akarok szakkérdéseket felhozni, hanem egyetlen argumentummal megdöntöm ezt a tévhitet: A Duna mellett nincs még egyetlen cukorgyár sem, dacára, hogy tőle 20—25 kilométerre vannak cukorgyárak. Senkinek sem tanácsolnám, hogy árvizes területre 20—30 hold kiterjedésű helyen 1—5 millió korona értéket beépítsen.

A mi a léte. itendő székesfehérvári cukorgyárnak, a mai gazdasági és kereskedelmi konjunkturához való viszonyát illeti, arra nézve álljanak itt a következő adatok. Fejérmegyében 10 év óta minden évben akartak egyesek cukorgyárat építeni. Soha sem sikerült! A legutóbbi évek tervezéseit a cukorkartellen kívül még a brüsseli határozatok is hátráltatták. A brüsseli határozatok életbeléptetése előtt és után minden cukorgyáros fázt az ismeretlen konjunkturától. Az egész cukoripar a Jevégőben lógott és senki sem tudta, hogy mi lesz. Ilyen időben új gyárat

alapítani lehetetlen. Most nincs cukorkartell, a brüsseli határozatok jótékony hatása ismeretes mindenki előtt, tehát itt van a legjobb alkalom a székesfehérvári cukorgyár megépítésére.

A mi a cukor értékesítését illeti, más szóval, hogy megbírja-e még a cukrot használó emberiség a székesfehérvári cukorgyárat, arra csak azt mondok, hogy azok a kiknek a székesfehérvári cukorgyár konkurenciát csinál, azok azt mondják, hogy nem, de valóságban, ha a pozitív számok és tárgyak beszélnek, akkor az ilyen mendemondákra nem lehet adni semmit.

Európában évről-évre növekszik a cukorrépa termelés.

1840-ben	25000 hektár
1850 "	500000 " "
1900 "	1400000 " "
1905 "	1800000 " "

volt az európai cukorrépa termelés.

A mi Magyarország cukortermetését illeti, azt a következő szám adatok mutatják. Magyarországon az

1888/9	Czampagne alatt	386000 métermázsza
1889/90	" "	583000 " "
1890/1	" "	730000 " "
1891/2	" "	850000 " "
1892/3	" "	857000 " "
1893/4	" "	1088000 " "
1894/5	" "	1093000 " "
1895/6	" "	1380000 " "
1896/7	" "	1400000 " "
1897/8	" "	1500000 " "
1898/9	" "	1986000 " "
1899/1900	" "	2050000 " "
1900/1	" "	2370000 " "
1901/2	" "	2550000 " "
1902/3	" "	2614000 " "
1903/4	" "	2950000 " "

nyers cukor volt a termelés, tehát folyton növekedő. Magyarországon évenként középértékben 100 ezer métermázsával lett több a nyers cukor termelés, s ugyanezen idő alatt Ausztriában évenként középértékben 400 ezer métermázsával növekedett a cukortermetés s növekedik ma is.

Vajjon észszerű-e a magyar cukorgyárosok ellenagitációja mikor egy magyar cukorgyár épül, ha Ausztriában tőlük függetlenül folytonosan növekszik a cukortermetés és pedig négyszer olyan mértékben mint Magyarországon? Nem! Egy új fehérvári nyers cukorgyár oly közgazdasági előnyökkel van egybekötve, hogy azoknak, a kik nem ismerik a modern német gondolkodást, fogalmuk sem lehet ezekről az előnyökről s a mellett a cukorgyárosoknak sem csinál nagy konkurenciát, mert évenként körülbelül 100 ezer mm. nyers cukrot termel, a mi elenyésző csekélység Ausztria Magyarország jelenlegi 15—16 millió métermázsza évenkénti nyers cukor termelésével szemben.

A cukorgyár jótékony hatását Székesfehérvár város és Fejérmegye viszonyait illetőleg a következőket jegyzem meg.

A cukorgyár óriási forgalmat teremt. A tízezer vaggon évenkénti cukorrépa forgalomhoz hozzájárulna még a hatalmas köszén, mész, répaszelet s a nagy mennyiségű melléktermékek és gyártási segédanyagok forgalma. A nép közé a késő őszi évszakban decembertől kezdve 200 ezer korona munkabért juttat, a mi hatalmasan fellendíti a városi kereskedelem és kisipar belső forgalmát. Messzebb menő, a városra kiható gazdasági hatásokról nem akarok ábrándozni, hanem az bizonyos, hogy a cukorgyár új ipartelegeket

Mai lapunk 4 oldal.

von maga után s a segédiparok egyes ágait erősen felvirágoztatja.

Fejérmegyére vonatkozólag sem maradnánk el azonban a cukorgyár jótékony hatásai. A vármegye jórésze gabonatermelő. Pedig mit hoz egy hold gabona föld? Legjobb esetben vegyük fel a buza középértékét 16 koronába és holdankinti termést 800 kgba, akkor 128 korona a holdankinti bruttó bevétel, míg cukorrepából kb. 300 korona s a megmunkálása csak 50. koronával kerül többé mint a buzáé. Hanem nehogy azt mondhasassák erre a gazdák, hogy filozófok: beszéljenek a tények. Németországban, ott, a hol cukorgyárak vannak, a földbér hektáronként Magdeburg és Halle vidékén 170 korona és Boroszlo vidékén nyugati Poroszországban 100—120 korona évenként, a minek ellenében Fejérmegye bérleti évenként hektáronként csak 40—50 koronát fizetnek. Ha Székesfehérvárott cukorgyár lesz, azok, akik cukorrepát termelnek, föltétlenül kényeszerülnek évenként több jövedelmet zsebre tenni, mint a kik nem termelnek, ez pedig nem kellemetlen dolog s a mi a fő előnye, maga után vonja az intenzív gazdálkodást s növeli a föld értékét.

Arra a karakterisztikus fejérmegyei ellenvetésre, a mit Zichy János gróf úr a nem lehet kifejezésben találóan jellemezett, csak azt mondok, hogy minden lehet, csak akarni kell. A német, meg az osztrák földbirtosok semmivel sem különb hushöl és vérből álló emberek, mint a magyar földbirtosok, termő talajuk sem különb, mint Fejér vármegyéjé, a munkás viszonyai pedig határozottabban rosszabbak a mieinknél, de nem ismerik azt a kifejezést, hogy nem lehet s ha a tervek nem sikerülnek, hozzáfognak újból, ha kell ezerszer is.

Sic itur ad astra!

UJDONSÁGOK.

— **Családi öröm Esterházy hercegnél.** Esterházy Miklós herceget, mint örömmel értesülünk, újabb családi boldogságot érte. A hercegasszony, szül. Cziráky Margit grófnő, Cziráky Antal gróf v. b. t. leánya, a lékai várban egy erős, egészséges fiúgyermeknek adott életet. Ugy a hercegasszony, mint az ifjú herceg állapota kielégítő.

— **A hercegszék köszönete.** Vaszary Kolost, Magyarország hercegszékét áldozópap-

ságának 50-dik évfordulója alkalmából kifolyólag meleg szavakkal üdvözölte városunk törvényhatósága. A hercegszék az üdvözlésre a következő választ küldötte:

Nagyságos Havranek József urnak
kir. tan. polgármester.

Székesfehérvár.

Nagyságos Polgármester Ur!

Hálás köszönettel és örömmel vettem Székesfehérvár szab. kir. város törvényhatósági bizottsági testületének aranytisztánál alkalmából töltemelt kegyes üdvözlését. Főltelle megtisztelt a szives jóindulat, melylyel legjobb szándékú hazafias törekvéseimet amny melegséggel méltányolni méltóztattak.

Nagyraecsiült megemlékezéseiket lettem mélyből viszonzozva buzgón kérem a Mindenható boldogító áldását Székesfehérvár szab. kir. város nemes közösségére.

Kiváló tisztelettel

Balaton-füred, 1905. június hó 6-án.

Vaszary Kolos

biborok, hercegszék, esztergomi csák.

— **Az Amateur-klub** pünkösdi vasárnapra a tüzoltó lakatnyar tervezett kiállítására egy heti halasztást szenved. A képek oly nagy számban és oly kiváló minőségben érkeznek, hogy a rendezőségnek legalább egy hétre van még szüksége, hogy a rendezés méltó legyen a rendezendőkhoz.

— **Csend (ör) élet Kálozon.** Újabb időben megtörténik az, aminek nem lenne szabad előfordulni, hogy a csend örei háborítják a csendet és rendet. A múltkor történt, hogy csendesen mulató és absolute ártatlan emberek voltak a csendőrség zaklatásának kitéve s jöllehet ártatlanságuk beigazolódot s a csendőrség huzta a rövidébet, a lecke nem használt. Újabb babérok kellettek s ezek szedésére alkalmazmasnk látzott a jun. 4-én tartott tüzoltó mulatság, a hol a jó későn kivonult csendőrség ugyancsak kitétt magán — nem annyira a rend fenntartásával — mint inkább annak zavarásával. Mert nem kellemes éjjel kivonulni és posztolni — az már szent igaz — s nem csoda, ha az elkecseregett csendőr felönt a garatra s elkecseregtében nagyot üt a puskatussal az első ártatlan tüzoltó fejére. Szerencse, hogy az illető csendőr bácsi szenttanuk állítása szerint oly ittas volt, hogy csak 14-ig tudott számolni s így csak 14-et ütött a puskatussal. Erre egy kis parázs vasalás következett, majd meg egy po-

fon egy másik ártatlan fiatal embernek. Az áldozat az éjjelt dutyiban töltötte, arról elmélkedvén, hogy milyen furcsa világ az, hol a józan embernek csukja be a részeg.

Igen szép dolog rőndnek is lőnni. De nem jó tulhajtani a rőndöt. Sokkal szebb volna, ha a csendőrség arra vigyázna, hogy a kereskedések betartsák a vasárnapi munkaszünetet és a korcsmárosok a zárórát. Erre pedig reá érnének, ha már arra is telik az időből, hogy galambokat és verebeket pufogtatnak.

Feltétlenül szükségesnek találjuk, hogy a csendőrség erélyes legyen, de az erélylyel vegyítőd-jék m. k. ész és tapintat is. Hisszük, hogy az illetékes forum, a csendőrpáncsnokság és a királyi ügyész, hová a feljelentés elment — fénys elégtételt fog szerezni az ártatlanul bántalmazot-taknak s befogja látni azon közmondás igazsá-gát — a capite foetet piscis — s atyai gondoskodását kifogja terjeszteti az örs vezetőjére is — akinek kötelessége volna ügyelni arra, hogy ilyen dolgok elő ne forduljanak.

— **Hivatalátvétel.** Simon Sándor rendőrkapitány, hat heti feyvergyakorlatról visszatérve, f. hó 7-én újból átvette hivatala vezetését.

— **A Székesfehérvári áll. főreáliskola** június 10-dikén, azaz pünkösdi szombatján, d. u. 5 órákor tartja intézeti tornaversenyét. Belépő-dij személyenként 50 fillér. Gyermeknek számára is egész jegy váltandó. A verseny tartama alatt a helybeli honvédeknek játszik. A versenyter a nézőtéről drótkerítéssel van elkülönítve, a melyen belül vendégeknek tartózkodni tilos.

— **Az „Első Magyar” palotája.** A legközelebbi közgyűlés tárgysorozatának egyik pontját fogja képezni a mostani postapalota telkének, illetőleg a leendő pénzügypalota és az Árpádfürdő közt fekvő terület eladása. A mint megírjuk már a telket Giffing Ede, az „Első Magyar Általános Biztosító Társaság” igazgatója szándékszik megvenni s a társaság segítségével a telekre egy modern, az igényeknek megfelelő palotát óhajt építeni. A szándék legteljesebb komolyságának je-lül kész biztosítékot is letenni a telek árért s 10,000 koronát legközelebb átad a város kezéihez. A telek ára olyan, mint a hogyan az Árpádfürdő kapta, illetőleg a hogyan a város hozzájutott: 20 kor., összesen 22,000 kor. Az építők mindent elkövetnek, hogy a város szépségügyi igényeinek eleget tegyenek. A mint halljuk önként felaján-lották azt is, hogy a palota építésénél a város minden kívánalmát lehetőség szerint teljesíteni fogják. Ennek alapján alkalmazkodni fognak a szomszéd pénzügyi épület magasságához s az u,

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCAJA.

A héthársi udvarház lakói.

(Folytatás.)

Káprázatosan fényes palotában, szolgálk seregétől körülzónólve találjuk viszont a legidősebb leányt. Az egyszerű életmóddal egyszerű háziasszonyt is elhagyta. Héthársy Erzsébet kisaszony volt a neve.

Nagy gazdagsága, pazar ruházata hamar reaterelte ama nagyváros népének figyelmét, a melyben letelepedett. Palotája a legszebb terck egyikén állott s mesés dolgokat beszéltek annak tüneményes berendezéséről. A falak márványát dús aranyozás díszítette, a padozat ékes kockák-ból volt összeróva. Velencei tükrök lepték el a falak mezőt, üvegcsillárok függtek a freskókkal ékített boltzatokról, nehéz selyem- és bársony-függönyök védték az ablakokat. Egyik-másik terem valóságos virágház benyomását tette a szem-lélőre s a pálmák, meg narancslák között per-zsaszonnyekkel, borított kényelmes kezcvel: nyújtottak enyhe pihenőt. Izléses pompa, előkelő gazdagság ömlött szét minden tárgyon.

Héthársy Erzsébet a társaság körülrajongott kedvence lón. Ha sugár alakja megjelent, minden szem reatapadt. Egyik dús fekete hajzatában, gyöngyos fogáiban, a másik nagy fekete szemében, szép metszésű ajkaiban gyönyörködött. Egyesek hínom arcának üdéséget, mások kellem-tejes megjelenését bámulták. Mindannyian meg-egyeztek azonban abban, hogy szellemesebb tár-

salgót, gondosabb és szivesebb háziasszonyt hét vármegyében sem lehetne találni.

Földi bájainál is jobban elbűvölték azonban az embereket lelkének szép tulajdonságai. Vallá-sossága ép oly közmondásos vala, mint páratlan szerencséje. A mihez fogott, minden sikerült és semmit sem vezett be a nélkül, hogy azt lsten és a boldogságos Szűz nevével összeköttetésbe ne hozta volna. Erényessége, szeplőtelen hírneve ragyogott mint a nap és nem volt oly rosszakarát, oly ellenséges indulat, mely azon foltot cihetett volna. Mint a hogy a páncérlól tehetetlenül pattan le a nyíl, úgy siklott le aiflitan érénye vértjéről a rágalom fullánkja.

A nap, e jótékony világotest, nem egyes kiváltságokkal tulajdona. Édesmindnyajunk közös sajátja. Eltétó sugaraí egyenlő meretkeben árad gazdagok és szegények felé. Sőt mint amonnan sűrű függönyökkel nehezíti útját, eminnen ajtót-ablakot tárná: eléje.

Héthársy Erzsébet, az előkelő társaság napja, a szegények sóvárogva várt, szeretettel üdvözölt vendége volt. A reggel korai órái lsten-nek és a szegény népek voltak szentelve. Alig helyezkedett el a nap a hegyek szintjében, Erzsébet már is utra kelt. Egyszerű, minden feltűnést kerülő ruhában távozott hazulról. Első útja az lsten házába, a második a város legszegényebb részébe, a legromgyosabb viskók felé vezetett. Fölkereste a nyomort és nem várt, míg annak áldozataí őt keresik föl. Ott a helyszínén jobban látta, jobban tudta megítélni, hol és miként kell segíteni. Két kezéből hullott az áldás a szegények üres asztalára, rendelkezései állat, munka és ke-resetforrás nyílt a munkabíró, de munkátalan

családfő részére. Jótékony szív és nemes szerény-ség közös cselekvésre léptek általa. Az, a mit ő nyújtott, nem fájt a szegénynek, a mi ő általa jött, nem sérté a legjelentéktelenebbek ön-érezetét sem. A jótékony-ság igazi művészet és ez a művészet mesterét tisztelte Erzsébetben.

Annak a szeretetnek, mely a nap többi szakában, palotájának fényes termeiben, rakta lábái elé hódolatát, első csirája a csodától volt. Olyan volt az, mint a téli napsugár, a mely vilá-gít, melegít, fönntart, de új életre kelteni nem tud. Az a szeretet azonban, mely a reggel kora óráiban, a szegényes gunyhók nehéz légkörében lengé őt körül, a hála gyökeréből, a szív talajából sarjad. Nyári napsugár volt, mely nemcsak világít, melegít, és fönntart, de életet és életet teremt is.

Férjhez ment. Kérőinek nagy seregéből egy nagynevű, de nem nagy vagyonu, deli ifjura esett szive választása. Ez volt mindannyi között szivben és észben a legműveltebb. Jámber és érényes, jószívű és okos, mint Erzsébet maga. Rok-onkeltük nemes tulajdonai édenre várásolták házuk életét.

A nagy szerencse, a fény és pompa nem kábitotta el soha. Büszkeség és fönhájazás nem vertek gyökeret szivében. Boldog és alázatos szívé, ez volt az emberek véleménye:

Vajjon boldog volt-e igazán?

Gyermekei nem voltak. Az anyai szeretet, melyet lsten alkotó keze vérelt írt minden nő szivébe, nem talált kiéltégtést a családi körben. De ő volt az árvaí rajongva szeretett és rajongva szerető anyja. Egy-egy kis gyermekszemnek hálás mosolya, köszönő szava, szerető csókja, volt fáradozásainak legbecesebb jutalma. llyenkor

palota csak egy emeletes lesz. A Kossuth-utca ilyenformán rövid idő alatt egész sor gyönyörű házzal gyarapszik. Csak az az utcavonal ne görbülne olyan csudálatosan puposra. No de nem szabad elfeledni, hogy Fehérvárt vagyunk!

— **Valami az ifjúság olvasmányairól.** A mult évi németországi katolikus nagygyűlésen részt vett magyarok a legnagyobb csodálkozás hangján emlékeznek meg a német katolikusok erős vallásos öntudatáról és összetartásáról. Tény az, hogy a világ egyetlen nemzetének katolikusai sincsenek oly erősen szervezve, mint a német katolikusok. A szerveztségükben rejlik ezen erőknek tudható be azok a bámulatos eredmények, melyeket az utolsó évtizedek alatt tulajdonképpen protestansoktól lakott hazájukban elérték.

Ha e vallásos öntudat forrását kutadjuk, lehetetlen első sorban azon olvasmányokra nem gondolnunk, melyekből a német katolikusok szellemüket táplálják. Hittelt érdemlő elbeszélések-ből csodálkozva halljuk, hogy Németországnak akárhány katolikus ügyvédje, orvosa, képviselője van, ki naponként elmondja a papi breviáriumot; katonatisztek tanárok mérnökök könyvtárban a legjelesebb, legmodernebb katolikus hittudományi munkák találhatók fel anélkül, hogy azokat a por belepne. A német katolikusok állandóan érdeklik a vallásának igazságai iránt.

Hát mi magyarok, hogy állunk e tekintetben? Az igazat megvallva félek az összehasonlítástól. Nem tudom elképzelni, hogy például Fehérvárt akadna három világi úriember ki dr. Platz Bonifác világot megjárt jeles művét („Az ember eredése, faji egysége és kora.“) elolvasta volna.

Még a tisztességes irányú szépirodalom sem kell. Katolikus férfaink és hölgyeink szellemi táplálékát kizárólag Ohnet, Marlitt, Jókai, Beniczky és Herceg Ferenc, ha ugyan nem Zola és Bródy Sándor képezik.

Természetes, hogy ily olvasmányok mellett nem erősödhetik a katolikus öntudat, nem növekedhetik az erények iránti szeretet, az ideális világnézet. A mocsbárból legfeljebb káka nő, nem cédrus és tudvalevőleg a liliumot sem otkolonni szokták öntözni.

De hogy tisztességes és a mi a fő: jellemképző olvasmányokhoz szokják katolikus intelligenciát, a munkát az iskolában kell elkezdünk. Tessék bevinni az iskolai könyvtárakba a katolikus ifjúsági irodalom termékeit; a népnapi, karácsonyi újví, bérnálási és főleg vizsgai ajánlások között szerepeljenek az Áldorok, Ábrányi Emilek, Gaal Mózesek, Várady Antalok, Vámbéri

Árminok, Mangoldok, Ballagi Mórók, és mások mellett azok a szép kiállítású, pompás nyelvezetű, nemes tartalmú ifjúsági iratok is, melyek egyike-ből (Dedek-Crescens Lajos: „Mária legendák“) a punk épen most közül egy pompás szemelvényt. Tessék elolvasni.

Főleg pedig attól óvakodjanak a tanítókat és nevelőket, hogy kényelemszeretettel a könyvkereskedőre bízzák a vizsgai jutalomkönyvek összeválogatását. Ezek munkáját nem mindig az a szempont irányítja, hogy az ifjúság lelkét nemessé tegyék.

Száz szónak is egy a vége: tekintsünk kissé körül a katolikus ifjúsági irodalom terén. A Szent István Társulat könyvkereskedése (Budapest IV. Kecskeméti u. 2. sz.) úgy van ma már berendezve, hogy minden igényt kielégít. Próbáljuk meg! S ha a próba nem válik be, üssék a hátát katolikus szülőink, tanítóink a *Vén igricnek.*

— **A palotavárosi olvasó kör** 1905. június 25-től július 2-ig tekeversenyt rendez, 8 igen értékes díjjal. Július 2-án este 9 órakor táncmulatság lesz az olvasókör könyvtára javára. Csanyi Pisti lesz a cigány.

— **Pater Denifflé balesete.** Az augsburgi Abendzeitung jelenti, hogy P. Denifflé Henriket, az ismert nevű dominikánus atyát, a vatikáni levéltár alleveáltóságát, utazás közben Münchenben szélütés érte. Állapota súlyos, de nem reménytelen. Denifflé körül körében, akik ismertek, híres volt a szókimondásról. Egyszer Rómában egy elszegényedett német grófné fordult hozzá, aki panaszkodott, hogy nem talál már vizsgáztatást semmiben, elvesztette Istenben való hitét is. Denifflé mereven ránézett s az ő sajátos német dialektusában így mordult rá: Sien szánsz net, jung szánsz net, kseit szánsz net, reich szánsz net, jetzt klaubnsz an Gott á net? vasz pleipt ma no übrig? (Maga se nem szép, se nem fiatal, esze sincs, pénze sincs, most már az Istenben sem hisz? Hát miye marad még magának?) A grófné szégyenkezve oldalgott el tőle.

— **Apró szökevény.** Sok keserűséget és fájdalmat okozott már szüleinek Nemes Pista 10 éves iskolásfia, aki ez alkalommal tizenegyedszer szökött meg, apjának Rác-utca 15 szám alatti lakásáról. A mult évben Nádasdladányban járt, ahol apátlan anyátlan árának mondotta magát és a hatóságot is úgy félretudta vezetni, hogy

mar valamely árvaházban való elhelyezéséről kezdtek gondoskodni, amikor kint, hogy szélhámossal van dolguk. Most rintegy hónappal ezelőtt tűnt el hazulról, járt Martonvásárott, Pátkán, ahol disznópásztor volt. Itt Nemet Istvánnak mondotta magát és azt állította, hogy monori illetőségű. Pátka község előjárósága tudakozódni kezdett Monoron, amit a fű megsejtett és Vencellére szökött. Veszitére, mert itt már ismerték a kalandos csemetét és fogva tartották, míg apja átvette. Nemes Pistának a javítóintézetben való elhelyezéséről a hatóságnak kellene gondoskodni.

— **A bodajki tő áldozata.** Rövid pár szóval értesít bennünket bodajki levelezőnk, Horák József bécsi illetőségű gözmalmi őrt (a bécsi temetkezési egyesület hivatalos átiratában rája valló klasszikus németiséggel „Geszmalmi Er“-nek nevezi) — a bodajki tóban halva találták. Az idén a második halálesetről adunk hírt, a melynél a bodajki tó vize szolgált sir gyanánt. Nem tudjuk, mit tett, mit nem tett eddig Grünfeld Jakab ur, az új földesur? Annyi azonban bizonyos, hogy a tó környeke nagyon kevés változások ment keresztül. Pedig mennyi reménységgel fogadtuk a birtokos-változás híreit!

— **A lovasberényi önk. tüzoltó egyesület parancsnoksága által** május hó 28-án rendezett majálison felülizettek:

Herceg Eszterházy Miklósné 50 kor., gróf Csekonits Endre 20 kor., gróf Cziráky Antal 12 kor., gróf Cziráky Mária fagyalt és csokor árusításból 72 kor. 38 fill., Horváth Gyula orsz. gy. képviselő, Krécsy Miklós mérnök Szeferházi, Mihályi József Szeferházi, Marschal Mátyas Szeferházi 5-5 kor., N. N. 4 kor., János Jánosné 2 kor. 20 fill., Krécsy Károly, Urliázy Lajos, Orbán Ferenc, Uicz József Mórrol, Mihályi Gyuláné, Weisz-nővérek 2-2 kor., Uzsák-nővérek 2 kor. 20 fill., Egele Mariska 1 k. 30 fill., Gratzler Nándor 1 kor. 20 fill., Goldsmidt József Csákvárról 50 fill., Cseh Róza 42 fill., Fülöp György 40 fill., Fischer Róza 20 fill., Taub Sára 6 fill. A nemesleltű adakozóknak ez uton mond halás köszönetet a parancsnokság nevében: Papp János titkár

— **Az alkohollal áldozata.** Fülöp István perkatái napszámós rögóta a pálinkaivásban kereste élete minden boldogságát. Többször volt részeg, és mint jözan, az utóbbi négy évben pedig egy napot sem mulasztott el, hogy napjában legalább egyer illuminálva nem lett volna. Ittas állapotában családját és nejét megölessen fenyegette. Így tett legutóbb is és a szerencsétlen nő és gyermekek kénytelnek voltak az após házában meghuzni magukat. Fülöp ezt nagyon szivére vette, és hogy bánatát teljesen eltemesse, hétfőn kétszer annyit ivott, mint máskor, utána pedig bezárkózott lakásába és felakasztotta magát.

szive hevesebben dobogott, fényesebben világított sötét nagy szemé.

Elt másoknak. Önmagának élnie nem lehetett. A társadalomban való szereplés a rabszolgaság egy nemét képezi. Erezzük béklyóit s önmagunk segítünk azokat fesszebebbeké kovácsolni. Sokszor fáradtan dült kerevetére; örült, hogy gondolatainak szabad szárnyalást engedhet. Egy pillanat volt csupán. Jött a szolga és vendéget jelentett. Előkelő úrnőt, vagy neves férfit Mennie kellett. Ilyenkor mintha egy pillanatra az unottság, a kedveltség felhője vetett volna árnyat tiszta, nagy homlokára. Szempillantás műve volt csupán; ember szemé nem látta ez árnyat soha.

Es ha mégis sikerült magát kivonni az emberek köréből, gondolatai önkénytelen oda szálltak a hét hárs árnyékában, a bazsalikomos kis kertben álló szerény kis házacskába. Lelki szemével fölkareste Pannát, fölmutatta Gizit s ilyenkor ismét a régi, az egyszerű, a szerető szívű Örszi volt csupán.

Vajjon boldog volt-e igazán?

Hetedhét országon, ajkáról-ajkra szállott hire

Héthársy Apollónia nagy tudásának, csodás bölcsességének.

Nap nap után ügyes-bajos emberek nagy serege álldogált a héthársi udvarház kertjének rácsoskapuja előtt. Messze földről jöttek; ki kocsin, ki lovon, ki gyalogszerrel, már a hogy tehetten. Nyugodtan várta sorját mindegyik, mert nem pihent le Apollónia addig, míg csak egy tanácskerőt is látott az ajtó előtt.

Mindegyiknek volt valami kérdezni valója, mindegyiknek jó tanácsra áhított az esze. Még a ki csupa merő kíváncsiságból indult is utnak, az is használt akarta látni fáradozásának.

Es mindegyik kielégítést talált. Senki kérdése sem szükködött kielégítő válaszbán, senki sem távozott bölcs és utóbb jónak bizonyult tanács híjján.

Csodás is volt az Apollónia tudása, bámulatot gerjesztő a bölcsesége. Abban az időben még azt az ősrégi, általános elterjedt mondást is, hogy: „nem lehet a fejem káptalan“, úgy módosították arra felé, hogy: nem lehet mindenki Héthársy Apollónia.

Esze lehatolt a föld mélyébe, fölhatolt a csillagok rejtelmes világug és fölárult előtte a

világ minden zuga. Akármiféle nemzetséget, ha még oly csodálatos, soha e vidéken nem látott formájú ember jött is, azzal mind tudott ő a maguk nyelvén szólni. Elállt az ember szerencsésje a furcsa hangzású hangok hallatára.

Egyszer azután nagy és fényes csoport, a franciák hatalmas királyának küldöttsége állott meg a kis rácsoskapu előtt. Sokan jöttek a csodájukra. A férfiak is magaszáru harisnyát, térdig érő rövid bársonybugyogót viseltek és kabátjuk olyan volt, mint a pávotollu lepkek kiterjesztett szárnya. Hajuk hosszú fonatokban függött tarkójukra és pazarul be volt lisztelve: fejükön háromszögletű kalap volt, lábukon ezüst csatos és oly fényes cipő vala, hogy fényében hanyatt esett a napsugár. Minden öltönytáruhájuk, még a lovak felszerelése is, pompás drágakövekkel, vastag aranyaszamomáttokkal volt díszítve; a pénzt pedig úgy szórták, mintha nem is ezüst meg arany, hanem kísértékű polyva lett volna.

Tudós Apollónia kisasszonyért jöttek. Hivták, jönné velük a francia király udvarába és segiténé ki őket nagy bajukból. Régi monda, még talán a népvándorlás idejéből származó, azt a hitet érlelte meg a francia népben, hogy nem-

A legkiválóbb tanárok és orvosoktól mint hatható szer: **tüdőbetegségeknel, légzőszervek hurutos bajainál, egymint**

idült bronchitis, szamárhurut és különösen **lábbadozóknál influenza után** ajánlatik.

Emeli az **étvágyat** és a **testszulyt**, eltávolítja a **köhögést** és a **köpetet** és megszünteti az **éjjeli izzadást**. — Kellencs szaga és jó íze miatt a **gyermeknek is szeretik**. A gyógyszerárakban **üvegenként 4 koronáért** kapható. — **Felgyelünk, hogy minden üveg alanti céggel legyen ellátva:**

F. Hoffmann-La Roche & Co. vegyészeti gyár Basel (Svájcz.)

52-43

Sirolin

2967

— **Uj olvasókör.** Dunapentélén „Polgári Olvasókör” címmel társaskör alakult, melynek alapszabályait a belügyminiszter jóváhagyási záradékkal ellátta.

— **565 10 méter magasból.** Fister György az orthodox zsidó imaház szolgája tegnap déli előtt künn járt az Erzsébet-líratben, hogy a zsidó pünkösdi ünnepekre az imaház felszítésére zöld galyakat szedjen. Fister György, aki 52 éves ember maga mászkált a fákon. Egy hatalmas jegenyefára is felkúszott és körülbelül 10 méter magasan lehetett, amikor az egyik ág, amelybe belekapasz kodott, nem bírván meg terhet, eltört és Fister György a magasból a földre bukott. Esés közben a szerencsétlen ember testét a fa ágai összevissza verték és szurkálták. Azonkívül a földre érve állcsontrepedést és agyarázkórást szenvedett. A ligetben járók, akik szemtanúi voltak az esetnek telefonon, értesítették a mentőket a szerencsétlenségről. A lezuhant embert előbb lakására majd pedig a délután folyamán, miután állapota súlyosbodott a Szent-György kórházba szállították. Az orvosok nem igen biznak Fister György felépülésében.

— **Halál az országon.** Marzih János kápolnásnyéki utkaparó tegnap reggel Kápolnásnyéki községben, a volt nagyvendéglő épület melletti árokban egy 40—45 évesnek látszó földmives kinezésű egyén hulláját találta. A megéjtett nyomozás megállapította, hogy az illető Darabos József kajászószentpéteri földmives, akit megelőző napon alaposan beszélt állapotban láttak a községben. Hogy mi idézte elő Darabos József halálát azt az ügyészség fogja megállapítani. Nagyon valószínű azonban, hogy Darabos a pálinka halottja és halálát a szeszese italok túlságos élvezete folytán beállott szívizvárdulás idézte elő.

— **Járvány miatt bezárt iskolák.** Rácalmás és Diós községekben a kanyaró járványszerűleg lépett fel. Az alispán az ottani iskola és ovoda bezárását elrendelte.

— **Rugós cigány.** Tegnap délelőtt bordatőrrel szállították a mentők a Szent-György köz kórházba Forgács Mari helybeli cigányasszonyt. Forgács Mari bajának érdekes előzményei vannak. A sóstói Lajos-telepen ugyanis a cigányok sehogysm tudtak meggyezésre jutni egy elhullott disznó húsá felett. Egyik azon a réven, hogy ő találta a disznót, a másik pedig azért, mert ő húzta ki a csatornából, akart nagyobb részt a dög husából. Ebből természetesen perlekedés, majd pedig általános verekedés támadt, melyben az egész cigány tábor részt vett ki bottal, ki sátorfával, ki pedig kocsilöcsővel. A

zetük leigazza az egész világot, urává lesz minden népek, ha akad oly királyunk, ki kinek tudása nagyobb, mint a világ legutolsóbb férfiának tudása és a kinek bölcseségén nem fog ki a legagyafurttabb sem. A francia király híret vette Héthársy Apollónia nagy tudásának, mely bölcseségének. Szellemi tornát rendez tehát udvarában, a melyre a leghíresebb tudósokat mind meghívja; és ha Apollónia győz ebben a szellemi viaskodásban és ha megtetszik neki a király fia, egy pár lesz belőlük mihamar s a franciák királynévá avatják Apollónia kisasszonyt.

Apollónia nem soká gondolkodott. Elfogadta az ajánlatot és elment a küldöttséggel. Oly bizonyos volt pedig győzelmében, hogy a szűz Mária-tól kapott kosarán kívül mindenét odaajándékozza Gizikének.

A francia király udvarában ott várta Apollóniát a tudósok serege. Részint a hatalmas király iránt érzett igaz tisztelet, részint a félelem gyűjtötte őket egybe. Alapjában véve röstellették a dolgot. Egy növel vitakozni, annak tudását legyőzni csekély, az ő nagy tekintélyükön alul lévő dolognak vélték.

(Folyt. köv.)

harc hevében egy cigány Forgács Mari úgy oldalba rugta, hogy annak két oldalbordája eltört. A rugós cigány jelenleg még az ismeretlenség homályában leledzik és nem is hihető, hogy a rendőrség kézbe tudja keríteni, miután cigánytársai nem vállalnák rá. Cigányok az ilyesmit maguk között szokták elintézni, egy adandó alkalommal hasonló oldalbarugással.

— **Gyujtogató kőmives.** Breitenstein János kőmives vasárnap délután részeg állapotban égő pipával szájában befeküdt Szaller Márton házának felszerébe. A részeg ember a felszerben elaludt, pipája pedig felgyújtotta a körülötte lévő szalmát. Az egész felszer a benne lévő gazdasági szerekkel együtt leégett. A kár 500 koinát meghaladja. Breitenstein Jánost, aki tolna megyei Szakadát községi lakos, feljelentették a helybeli kir. ügyészségnél.

— **Tüz Földén.** A veszprémi káptalan fülei birtokán volt tűz folyó hó 6-án, melynek előidézője Gáspár József udvari hajdu 6 éves hasonnevű fia volt, aki gyufával játszott. A gyermek a cselédek sertésóráinál egy égő gyufát eldobott, amiből Major József kocsis órájának szalmatetőzete tüzet fogott. A tüzet rögtön észrevették és csak ennek köszönhető, hogy egy esetleg nagyobb veszedelemnek elejét tudták venni. A gyermek szülei ellen vétkes gondatlanság címén feljelentést tettek a helybeli kir. ügyészségnél.

— **Tolvajlások.** Kellemetlen meglepetésre ébredt f. hó 6-án reggel Wollák Imre, a Rosenthal egyenruházati cég üzietvezetője, Iskola-utca 3 szám alatti lakos. Míg ő aludt, az ágya mellett álló éjjeli szekrényről ellopák zseborádját, láncát, két gvémántköves gyűrűjét és pénztárcáját. Hasonló kellemetlenség érte André Szilárdot, Megyeház-utca 13 szám alatti lakost, akitől ugyanezen reggel teljesen egyező körülmények között aranyóráját láncostól együtt ellopták. A házbeliek előadása alapján a gyamu Jónás Erzsébet polgárdi cigányasszonyra irányult, akit a rendőrség le is tartóztatott. Jónás Erzsébet tagadja ugyan tettét és azt állítja, hogy ruhakereskedéssel foglalkozik, de azért a rendőrség fogva tartotta és több felét táviratot küldött, hogy tisztában legyen a letartóztatott személyével.

Mezőgazdasági fejlődés.

Hazánk eddig még kiváltképp agrikulatális alapon nyugszik s fájdalommal kell bevallani, hogy csakis a földművelés az, mely manapság úgyszólván csak tengeti létét, s bár hogy különleg Fejérmegyéről szóljunk a gazdasági kulturának kellő feltételei, mind gyakorlatilag, mind elméletileg — leszámítva a leszámítandókat, nem hiányoznak, még is úgy látjuk, hogy a jövedelmezőség nagyon alatta áll azon kiadásoknak, melyeket a magasabb színvonalon álló mezőgazdaság igényel; mi ennek az oka, könnyű eltalálni, midőn a magyar földművelésnek úgyszólván az egész világ mezőgazdaságával kell versenyezni, midőn érezzük a nagy terheket, melyek a földművelésre nehezednek, s általában vagyunk a viszonyok szűlte drága kezelés és munkaerőnek, különösen oly kellő alap nélküli eszközösek, magán sokszor felesleges, néha vétkes szenvedélyeknek, melyek a takaréktosság elveivel homlokegyenest ellenkeznek. A fejérmegyéri földművelés anémiában, vérszegénységben nem szenved, sőt talán duzzad a vértől, de a vér lefolyására nincs csatornánk; a gazda ezen szorongások közt töprekedik, mily irány és arányban rendezkedjék, hogy hasznosan tudhassa terményét értékesíteni, mindenképp akadályba ütközik. Sok évvel ezelőlt irtam már erről, hogy a gazdának nem szabad mindent egy szegre akasztani, nem csupán agronomusnak, de oekonomusnak és nemzetgazdának, sőt kereskedelmi értőknek is kell lenniük.

Megértették ezt a gazdák s már a nagyobb gazdaságok terményeik sokféleségével tündökölnek. És mégis tapasztaljuk a mostohaaságot, mely földművelésünkre nehezedett, meg van az intelligencia, de nincs, vagy kevés a piac a kínálat érvényesítésére nézve.

Igen helyesen említette ifj. dr. Zichy János gróf úr, hogy első sorban a cukorgyári ipar, azután a keményítő gyár alkalmas volna, sőt virágozó lenne Fejérmegye területén. Nagyon igazak van és sokat lendítene a fejérmegyeyi gazdaságokon, de erre a célra nagy töké kell és ebben igazán verszegenyek vagyunk. Hogyan csábítsuk be a külföldi tőkét, a külföldi tőzséreket, minő varázs erővel bírjuk őket ide édesgetni s meggyőzni őket vállalkozásuk hasznosságáról, mely egybekötve lenne a földművelés előnyével?

Már itt akarva, nem akarva a politika is bele játszik; míg ügyeinket más tényezők beleszólása nélkül magunk nem rendezhetjük, addig arra igen kevés kecsesgető kilátásunk van. De az önálló vámtérület létesül, mely, igaz néhány évig nagy rázódtatásokat fog eredményezni, de ez ne riasszon vissza. Nemzetek életében néhány év nem határoz, de önként fog bekövetkezni a gyáraknak alapítása; a midőn majd a kínálat és kereslet közt a helyes és méltányos arány fog beállni, — s a nagyarányu termelőket nem kényszerülnek magukat a jelenleg kevés fel dolgozó iparágak kényének alávetni.

Az alkalom nemcsak tolvajokat szül, de ügyesen felhasználva, kiszámíthatatlan előnyöket is terem, az olcsó postal levelezés a vasúti közlekedés milliókat teremtett az államnak.

Alkalmat kell nyújtani, hogy a töképenzések itt tegyenek befektetéseket az általános ipar és mezőgazdaság fellendítésére.

Es most kérдем, ha jó volt eddig némeylek szerint mai állapotunk, mért nem lendült fel a gyáripar oly mértékben, mely Magyarország államiságának megfelelné. De ne folytassuk ezt.

Az is igaz, a mit az igen tisztelt gróf ur mond, hogy Fejérmegye sok gazdasági intelligenciát egyesít és a tudás és szorgalom sem hiányzik, — a merés és akarat az életörökrekre is megvolna, — de hol a kincs?

A tudás lehetőleg kizsákmányol ugyan, talán az erő rovására is de a kényszer szorítja, mert a latin közmondás szerint miseria est maxima a meretrix.

Turi Antal.

BORZA IGNÁC
KOCSI-GYÁRTÓ.

Elvállal mindenféle kocsijavitásokat a legutánnyosabb árban Uj kocsik megrendelésre szép és divatos kivitelben készíttetnek. Uri kocsi raktár rövid idő alatt felállíttatik.

A nagyérdemű közönség b. partfogását kérve Kiváló tisztelettel

BORZA IGNÁC

Székesfehérvár.

Széchenyi-utca 81. sz.

(Keszai-féle gyártelep.)

Legelegánsabb cipők

készülnek Csúcs István kitünő hírnevű cipész műhelyében. Pompás választékot tartok mindennemű lábbeliekből, melyeknek kitünő minőségért felelősséget vállalok. Leghíresebb angol cipőkrémek és cipőfénymazak. Raktár Székesfehérvár, Nádor-utca (Eisenbart óras mellett.) 52—50

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában, Székesfehérvárott.